

A múlt köde

1999.
m á r c i u s

RÉVÉSZ SÁNDOR

Március elején Nemeskürty István millenniumi kormánybiztos széleskörű történelmi ismeretei alapján arra a következtetésre jutott, hogy ahol fölfüggesztik az alkotmányt, ott egészen biztosan rendkívüli helyzet van. Ha tehát azt akarjuk, hogy a millenniumi év egészen biztosan rendkívüli legyen, für alle Fälle föl kell függeszteni az alkotmányt. Nem az egészet, csak ami az ünnep fényét zavarja. A tanár úr arra gondolt, hogy az állam és az egyház szétválasztását kimondó passzust kellene a 2000. évre fölfüggeszteni „a millenniumi ünnepek össznemzeti jellegének biztosítása érdekében”. Azt nem mondta, miért kellene egy év után helyreállítani a polgári alkotmányt. Miért csak ezerévenként ünnepelhet össznemzetileg a magyar?

Március negyedikéig úgy látszott, van Magyarországon egy politikus, aki bármit megtehet. Aztán egy darabig lehetségesnek látszott, hogy mégsem. Majd bebizonyosodott, hogy mégis. Rapcsák András felfüggesztésének hosszú és kanyargós története március első csütörtökjén kezdődött, amikor Hódmezővásárhely képviselő-testülete minősített többséggel úgy döntött, hogy sorozatos törvényszegés miatt felfüggeszti hivatalából az ország egyik legsikeresebb politikusát. Az egyetlen, aki előző tavasszal a képviselőválasztáson már az első fordulónban győzni tudott, s aki ellen hiába indított ellenjelöltet ősszel a polgármester-választáson a balszéltől a jobbszélig érő hatalmas koalíció. Rapcsák a fideszes politikusok mintaképe volt, aki ekkor már közel egy évtizede kormányozta a várost hatalmas sikerrel erőből, senkivel sem egyeztetve, skrupulusokat nem ismerve, lesöpörve magáról a vádakat, a feljelentéseket, az alapos és alaptalan leleplező cikkek tömegét. Rapcsák egyedül is letudott támadni egy egész csapatot.

Rapcsák az új Fidesz emblémája volt, a Fidesz országos vezetői a vállukon hordozták, mindenkivel szemben kiálltak mellette, ezúttal éppen saját hódmezővásárhelyi embereikkel szemben, akik néhány hónapja még lelkesen güriztek Rapcsák kampányában. A felfüggesztés közvetlen előzménye egy bagatell ügy. Előző év november 27-én Rapcsák 140 vendégével hajnalig ünnepelte a névnapját egy előkelő étteremben. A dáridóról talált számlák munkavacsoráról szóltak, melynek költségeit a hivatal reprezentációs keretéből fizették ki. Rapcsák később visszafizette a pénzt, de ezzel kvázi be is ismerte, hogy magánünnepséget akart munkavacsoraként elszámolni. Most aztán visszatért a munkavacsora hipotéziséhez, és visszakövetelte a visszafizetett pénzt az önkor-

mányzattól. Ez az összeg mindenesetre jelentéktelen ahhoz a nyolcvanmillió forinthez képest, amit Rapcsák családi érdekeltégü cége keresett azon az épületen, amit az önkormányzat helyett megvett két és fél millió forintért, és továbbadott nyolcvankétfélmillióért a szupermarketjének helyet kereső Billa cégnek. Már csak azt kellett volna bizonyítani, hogy a polgármester bennfentes információkkal rendelkezett, de amilyen könnyű az ilyesmit elképzelni, olyan nehéz bizonyítani.

A felfüggesztő határozatot a megyei közigazgatási hivatal törvényesnek minősítette, Rapcsák viszont törvénytelennek, és nem is vett róla tudomást. A képviselő-testület lezárta a polgármesteri irodát, Rapcsák pedig feltörögte, és ezt játékot sokáig játszották.

A Medián felmérése szerint a város lakóinak többsége ugyan nem tartja Rapcsákot teljesen ártatlannak az ellene felhozott vádpontokban, de a polgármester eltávolítását kevesen helyeslik. A megkérdezetteknek csak a negyede örülne Rapcsák távozásának, több mint kétharmaduk azt szeretné, ha maradna. Tíz emberből kilenc úgy véli, hogy a város sokat fejlődött az előző nyolc évben, és ebben Rapcsák Andrásnak igen jelentős személyes érdemei vannak.

Március 13-án találkozott a Hungária körúton két miniszter, két csapat meg két kórus. A két csapat a 175. jubileumi örökrangadóját vívta. A meccs színvonalát tekintve aligha fért bele az első százötvenbe. Deutsch miniszter csapatát a kettő nullára legyőzte Torgyán miniszter csapatát. Az MTK két góllal provokálta a ferencvárosi szurkolótábor, mely jogos idegességében zsidózásra fakadt. Az MTK férfikara Torgyán minisztert mocskosparasztolta, miután a tapintatos államférfi demonstratív kitergette zöld-fehér Fradi-sálját a kék-fehér tábor közepén hivalkodó díszpáholy ablakába. Torgyán miniszter a szünetben hatalmas díszkísérettel felkereste a zöld-fehér kemény magot, és barátságosan elbeszélgetett a zsidózásban megfáradt sporttársakkal.

A mérkőzést Hanacsek Attila vezette, aki a Nemzeti Sporttól ugyan jó osztályzatot kapott, de azért Torgyántól is megkapta a magáét: „Az ilyen rangadókra jobb játékvezetőt kellene kijelölni. Határozottan tiltakozom, hogy ilyen szintű bírót küldtek erre a rangadóra. Ebben az ügyben feltétlenül lépni kell.” Lett lépve. Hanacsek bíró a következő héten FIFA-kerettag létére már csak a harmadosztályban fújhatott.

Deutsch miniszternek is gondjai voltak a FIFA-keretrel. A magyarországi helyzet kivizsgálására ér-

kezett FIFA-küldöttség megpróbálta sokadszorra elmagyarázni neki, hogy a FIFA keretei között az ő felfüggesztő határozatai érvénytelenek. A próbálkozás szerény sikerrel járt. Deutsch visszavonta ugyan az MLSZ elnökségének felfüggesztésére vonatkozó határozatát, de felfüggesztve hagyta az elnököt és az ellenőrző bizottságot. Gondolta, ha van elnökség, akkor össze lehet hívni a közgyűlést, az majd választ új elnököt, s akkor a felfüggesztés okafogyottá válik. Zen-Ruffinen főtitkár azonban dörgedelmes levélben tájékoztatta az MLSZ főtitkárát, hogy ha tovább kekeckednek, tüstént a válságbizottság elé utalják az MLSZ ügyét, és akkor megnézhetik magukat.

Az MLSZ közben pert nyert Kovács Attila adózás ellenfele, Bodnár György cégével, a Football Duo Kft.-vel szemben, melynek a közvetítési jogokra vonatkozó monopóliumát Kovács törte meg, és Deutsch igyekezett visszaállítani.

Deutsch az előző hónapban az Újpest támogatását szüntette meg, ebben a hónapban pedig a Vasas és az ISM 2003-ig érvényes szerződését bontotta fel azonnali hatállyal és közös megegyezéssel. Katona Béla a miniszter hozzá intézett nyílt leveléből értesült róla, hogy megegyeztek. A Vasasnak egy hete volt rá, hogy létesítményeit átadja az ISM-nek.

Március 15-i Szabó Albert-szónoklat a Blaha Lujza téren

FOTÓ: SOPRONYI GYULA

1999-ben is volt március 15-e, de nem olyan, mint máskor. Ezen a március 15-én az iraki nép autentikus képviselői is megünnepelték a magyar szabadságot. A Blaha Lujza téren ünnepeltek palesztin szövetségeseikkel együtt a Magyar Népjóléti Szövetség rendezvényén „az amerikai és angol agresszió és cionizmus elleni harc” keretében.

Ez a harci szövetség két héttel korábban kötődött Bagdadban. Szabó Albert Magyar Népjóléti Szövetsége, Király B. Izabella Magyar Érdék Pártja és Thürmer Gyula Munkáspártja ugyanazon a napon, ugyanolyan szöveggel, amúgy viszont egymástól teljesen függetlenül, megállapodást kötött Szaddám állampártjával „az anticionista és antiimperialista” harc támogatásáról.

A cionista világhuralom elleni harc parlamenti élcsapata, a MIÉP március 15-i programja keretében déli misét hirdetett a Szent István-bazilikába. A bazilika plébánosa cáfolta, hogy pártrendezvényről lenne szó, csupán vidéki hívek kérték, hogy a nemzeti ünnepen is legyen déli mise. Az igaz, hogy a szóban forgó vidéki hívek a MIÉP-hez tartoznak, de ennek a ténynek a plébános szerint a mise szempontjából nincs jelentősége. A fürge vidéki hívek a miséről még éppen átérhettek Demszkyt fűtyni a Március 15-e térre. Előző nap a Vasárnapi Újság kvázi fel is szólította hallgatóit Demszky beszédének megzavarására. Az aktív fűtülők nem voltak sokan. Orbán Viktor maga csak amúgy passzívan fűtült Demszkyre, ő volt a rendszerváltás óta az első magyar miniszterelnök, aki nem vett részt a főváros ünnepségén. Igaz, hogy Demszky sem vett részt az esti díszünnepségen az Operaházban. Meg a többi ellenzéki vezető sem (nem számítva közép- és természetesen Csurkát). Nem kaptak ugyanis meghívót. A Miniszterelnöki Hivatal szerint sajnálatos technikai okokból. A technikai okokat azóta sem ismerjük, ismerjük viszont egy régi, rossz viccet: – A pályázatát sajnos nem tudjuk elfogadni. – Miért? – Alaki okokból. – ??? – Tudniillik szerintünk maga egy piszok alak.

Mint köztudomású, március 15-én Kossuth- és Széchenyi-díjakat szoktak osztogatni. Az osztogatásban albizottságok segítik a főbizottság vezetőjét, a mindenkori miniszterelnököt. Az irodalmi albizottságban tevékenykedő Radnóti Sándor az előző évben már Horn Gyulát is nagyon megróttá, amiért egy általuk nem javasolt személyt is kiűntetett. Most a Népszabadság hasábján arról számolt be, hogy Orbánék „hét jelöltünk... kettőt fogadtak el, és három esetben megkerültek bennünket”. Radnóti bejelentette, hogy kiválik a magas grémiumból, iránymutatónak tartván Horváth János hét évtizeddel korábbi szavait (azzal a megjegyzéssel, hogy amit ő modernnek nevezett, azt kellene ma régimódinak nevezni és megfordítva): „Általában tévedsz, ha azt hiszed, hogy én afféle régimódi egyetemi tanár vagyok, aki mindenütt ott van, mindenben benne van, részvényes, igazgatósági tag, elnök, nagymogul, s kéz, amely kezét mos stb. Nem! Én modern egyetemi tanár vagyok: 1. Tanulok, 2. Tanítok. Egyebekre pedig szarok.” (Népszabadság, március 17.)

Pristina, 1999. március 28.

FOTÓ: REUTERS

Kubán – másfél évvel letartóztatásuk után – megkezdődött a legismertebb másként gondolkodók, Vladimiro Roca és társai pere. A perre készülődve tömegével tartóztatták le az ellenzékieket, és drákói sajtótörvényt hoztak, melynek értelmében még a külföldi újságírókat is megbüntethetik, ha bírálják a Castro-rendszert. A néphatalmat szolgáló intézkedések a külföldi bankárok rendelkezésére álló hullámok és koktélok minőségét nem érintették.

Úgy volt, hogy a félelmetes hírű magyar haderőt 50. születésnapjára kapja meg a NATO, de megkapta előbb. A születésnapot áprilisban tartották Washingtonban, Martonyi János pedig már március 12-én aláírta a csatlakozási szerződést. Március 16-án Brüsszelben a NATO-központ előtt ünnepélyesen fölventék az új tagállamok lobogóit. Orbán magával vitte ünnepelni Stumpfot, Kövért, Torgyánt stb., de nem hívott senkit azok közül, akik az előző kormányok idején a csatlakozási folyamatot a népszavazásig végigvitték. Még MDF-es politikus sem fért bele a delegációba.

A NATO-ellenes erők híresztelése szerint az USA sürgette az aláírást, hogy szövetségi engedméssel tartozunk, mire a Jugoszlávia elleni háború kitör. A tárgyalásokat irányító helyettes honvédelmi államtitkár beszámolója szerint ennek éppen az ellenkezője történt (Gyarmati István: 1999 – a NATO-tagság éve, in: Magyarország politikai évkönyve 2000). A NATO küszöbén toporgó Csehország, Lengyelország és Magyarország sürgette egyenesen és erőteljesen, hogy engedjék be őket még a háború előtt. Erre Magyarországnak volt a legnagyobb oka, mert neki kellett leginkább tartania egy

esetleges jugoszláv visszacsapástól, melynek esélyét jelentősen csökkentette az, hogy Magyarország a NATO kollektív védelmét élvezte.

Az 1995-ös daytoni megállapodás előtt Jugoszláviában másfél millió embert üldöztek el a lakóhelyéről etnikai hovatartozása miatt. Közülük sok ezret lemészároltak, és a nemzetközi intézmények gyakorlatilag semmit sem tettek a genfi egyezmények vonatkozó cikkelyeinek érvényesítése végett. 1998-ban a jugoszláv hadsereg abban a hitben látott hozzá a koszovói albánok elűzőzéséhez, hogy ebben sem fogják megzavarni. 1998 őszéig háromszázezer embert üldöztek el, többnyire nőket és gyerekeket. Jugoszláviának ekkor volt először alkalma visszautasítani a helyzet rendezésére hivatott nemzetközi béketervet és aztán még sokszor. 1998 októberében a NATO parancsnokságán már kiadták a parancsot jugoszláviai célpontok bombázására, de a diplomatáknak az utolsó pillanatban sikerült kiharcolniuk még egy kis haladékot a diktátorral való alkudozásra. A diktátor diplomatái alkudoztak, a katonái pedig tisztogattak egész télen át. Március 23-án, amikor Milosevics végleg megtagadta az albán vezetők által már aláírt kompromisszumos béketerv elfogadását, a NATO főtitkára valamennyi NATO-tagország egyetértésével elrendelte a légi csapásokat.

A magyar Országgyűlésnek néhány órája volt rá, hogy engedélyezze a NATO gépei számára a magyar repülőterek használatát. A vita rövid volt, a határozati javaslatot a MIÉP kivételével az összes párt megszavazta – negyedórával a NATO bombázóinak felszállása előtt. Csurka István figyelmeztette képviselőtársait, hogy Magyarország „hadviselő fél lesz egy olyan háborúban, amelyhez semmi néven neve-

zendő köze nincs”, hogy a NATO egy független állam lerohanására készül, amihez az ENSZ, a Biztonsági Tanács nem adta a hozzájárulását.

Nem is adhatta, hiszen a vétőjoggal rendelkező Oroszország és Kína egy ilyen határozatot soha nem fogadott volna el. Ezek a nagyhatalmak és sok kisebb ország gyalázatos agresszióról beszéltek. Azt mondták, tele van a világ „etnikai rivalizálással”, megmagyarázhatatlan, illetve csak önos érdekekkel magyarázható, hogy a NATO-nak miért épp az albán kisebbség megsemmisítése fáj.

A nemzetközi jog szempontjából a beavatkozás védtelen volt, akik védték, a nemzetközi jog adott állapotát támadták. Valki László szerint „nemzetközi jogi szempontból az elmúlt hónapokban átfogó változásoknak lehettünk tanúi: a nyugati országok megelégtették Moszkva destruktív politikáját, és úgy gondolják, hogy szakítaniuk kell az 1945-ben kialakított „nagyhatalmi egyetértésnek” nevezett konstrukcióval. A nemzetközi jog mindig csak meghatározott időre szóló jogrend, amely addig tarthat fenn, amíg a felek alapvető érdekei megkívánják.” (Népszabadság, március 25.) Aczél Endre úgy vélekedett, hogy „az ENSZ felhatalmazásához való ragaszkodás a NATO-n kívüli országok tipikus attitűdje... Teljesen világos, hogy az ENSZ-hívők gyakorlatilag a tétlenség/tehetetlenség hívői.” (Népszabadság, március 25.)

Miközben hosszú menetoszlopban vonultak a háttámadás századok a magyar–jugoszláv határ felé, Martonyi János külügyminiszter megnyugtatta az ország lakosságát, hogy magyar szempontból semmi ok az aggodalomra, Magyarország biztonsága megkérdőjelezhetetlen. Szabó János honvédelmi miniszter viszont elkotyogta: a NATO alkalmasint Magyarországról indíthatja a szárazföldi támadást Jugoszlávia ellen. Szabó úr akkor kotyogott, amikor a magyar politikusok és diplomaták gőzerővel dolgoztak azon, hogy a NATO katonai vezetői felejték el ezt a lehetőséget. A megnyugtatóban ekkor még az ellenzéki politikusok is részt vettek. Később azután a jobbszélről és a balszélről áterjedt a nyugtalanság a parlament baloldalára is, és kis idő múltán a pacifisták és antiimperialisták is szólásra jelentkeztek, de addigra már április lett.

Milosevics a háború első percétől arra koncentrált, hogy előbb érjen célba, mint a NATO. Hogy tüzzel-vassal, mégpedig valóságos tüzzel és valóságos vassal kiűzze, kigyilkolja Koszovóból az albánokat, kész és végleges helyzetet teremtsen, mire a NATO előtt térdre kényszerül. A háború első napjaiban legyilkoltak több mérsékelt albán politikai vezetőt, túsul ejtették Rugovát, hozzáálltak az albán települések szisztematikus elpusztításához és a földönfutóvá lett lakosság föltorlódtott Koszovó és Macedónia határára.

Március utolsó napján jelent meg a Népszabadságban **Eörsi István** *Koszovó, 1999* című verse:

*A népirot, ki kést és géppisztolyt ránt,
az igazak bombákkal nevelik,
s ő ért a szóból: kiirt minden albánt,
hogy véget érjen ott a genocid.*